

Stanje u Muškoj i Ženskoj gimnaziji u periodu od 1941-1945 g.

Pred početak rata Muška gimnazija je bila potpuna sa 25 odelenja, a Ženska gimnazija nepotpuna. U Muškoj je bio jak pokret napredne omladine među kojima je bio priličan broj Skojevaca, a kao suprotnost bili su ljotičevci.

27 marta učenici i učenice Muške i Ženske gimnazije učestvovali su masovno u manifestacijama u gradu.

Profesorski zbor Muške gimnazije imao je oko 40 nastavnika, direktor je bio Stevo Miladinović, a u Ženskoj gimnaziji 15 nastavnika, a direktor M. Koprivica.

Sa stvaranjem NDH u školi je došlo do velikih promjena. Sk.g. je završena u mjesecu maju i učenicima su date spomen svjedožbe. U toku mjeseca juna došlo je do progona Srba u Srbiju. I tada je otišao priličan broj nastavnika sa jedne i druge škole u Srbiju. Kako su Srbi iz grada i bliže okoline bili protjerani u Srbiju otišao je veliki broj učenika Srba sa roditeljima. Nova šk.god. počela u septembru 1941. Nastavnički zbor bio je izmjenjen u većem broju kao i uprava škole. Došao je izvestan broj nastavnika iz Hrvatske koji su bili nepoćudni ustaškom režimu, a bilo je i nekoliko organizovani ustaša (Brljić, Kajić i Jović). U zboru od starih nastavnika ustaše su bili: Brekalo i Laštro b. katehete.

Početak školske godine u školi je počela da djeluje organizacija ustaške mladeži, u čijem su se rukovodstvu nalazili učenici koji su prije rata bili članovi organizacije križara (Špehar, Brkić, Mutabdžija i Dizdar) koji su vršili dosta snažan pritisak na omladinu, i bili opasni i za nastavnike i upravu škole. Neki od njih su bili i koljači.

U nastavničkom zboru ubrzo je došlo do zbližavanja nastavnika koji su bili protiv ustaškog režima i nastupali su jedinstveno na sjednicama nastavničkog savjeta i često onemogućavala nastojanja nastavnika ustaša u zboru, koje je predvodio Franjo Jović, koji je bio i logornik. Međutim ovaj stav nastavnika nije ostao nezapažen od strane ustaške mladeži i pokreta pa su uslijedile razne pritužbe i šikaniranja. Tako ustaška mladež pod brojem 798 od 3 marta 1942 povjerljivo poslala tužbu protiv upravitelja škole Mate Džaje što "nikako ne izlazi u susret ustaškoj mladeži" a profesor Hadžiomerspahić Kemal bio je uhapšen.

U školskoj godini 1941/42 na Muškoj gimnaziji radio je profesor Safet Krupić koji je dosta otvoreno istupao kao napredni intelektualac i bio je dobro primljen među većinom nastavnika. U aprilu mjesecu 1942 g. na prijavu nekog ustaškog funkcionera bio je uhapšen i odveden u logor gdje ubije. U ovoj šk.godini iz Muške gimnazije otišao je priličan broj učenika viših razreda u partizane a naročito su bili maturanti kojih je bilo 96, a od kojeg broja je učestvovalo aktivno u NOP-u 51, a poginulo ih je 14, među kojima Nemeo, Bursić Hilmiya, Maglajlić Sakib, Kreco Uroš, Caučević Fehim, Karaselimović Smajo, Karabegović Ibrahim, Kresić Mihajlo i dr.

Iste godine na prijavu ustaške mladeži da su neki učenici komunistički simpatizeri (Rizvanbegović Enver, Kozomara Vlado i dr.) nastavnici i direktor uspjeli su da se istraga sprovede u takvoj formi da nije bilo nikakvih posledica. Ova šk.god. trajala je normalno vrijeme i radile su obadviije gimnazije u gimnaziskoj zgradi, gdje radila i Učiteljska i Trgov. akademija.

Šk.god. 1942/43

Ove šk.god. rad je bio neredovan jer su Njemci zauzeli gimnazisku zgradu, pa su gimnazije radile neredovno u raznim zgradama. Među nastavnicima nije bilo nekog bližeg kontakta, jer su bili razbijeni, pošto su radili na različitim mjestima. Učenici su sve više odlazili u partizane, a od nastavnika otišli su Dore Klemenčić i Grgičević Jerko. U toku ove godine smjenjen sa dužnosti upravitelja M. Džaja, a došao dr. Vojislav Mioč koji je kao ustaša počeo da djeluje u školi, te je suspendovao nastavnika Novaka Josipa, Trivić Ljubomira i Vimpošek Slavka. Rad u toku ove godine bio je vrlo slab.

1943/44 šk.god.

I ove godine rad je bio neredovan a naročito posle 1. I. kada su partizani ušli u grad, jer je tada otišao izvjestan broj učenika u partizane. U IX.

1944 kad je počela škol.god. grad je oslobođen, ali kako je došlo do povlačenja partizana s njima su se povukli uz ostale građane i priličan broj nastavnika (oko 12) , a i dosta učenika. Posle su bile spojene obadvije gimnazije u jednu. Rad je bio neredovan.

U toku rata banjalučke gimnazije ostale su vjerne slobodarskim predtarnim tradicijama i učenici ovih škola kao i dobar broj nastavnika potpomagali su NOB-u u razlitim oblicima, a priličan broj učenika uzeo je i aktivnog učešća u borbi, boreći se sa starim drugovima i drugaricama ove škole (Osman Karabegović, Dušanka Kovačević, Ljubo Babić, Rada Vranješević, Filipović Safet i dr.) za pobjedu Narodne revolucije. U ovoj borbi dao je živote dobar broj učenika-ca ovih škola (Željko Barić, Košćica D. Babić Mićo, Vranješević Rada i dr.). Od nastavnika, pored Safeta Krupića poginuli su: Sedej Anton i Rukavina Željko.

Arhiv Eos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-I/29